

היום נלמד בעזרת ה':

מנחות דף נח

(בעמוד הקודם)

למדנו אתמול, המקריב על המזבח שיריים של קרבן, לאחר שהקטירו את החלב הראוי להקטרה. (כגון שמעלה על המזבח מבשר קרבן לאחר שהוקטרו החלב והכליות של הקרבן, או המעלה משיירי מנחה לאחר הקמיצה, או שתי הלחם או לחם הפנים). עובר בלאו, שנאמר "כִּי כָל שְׂאֵר וְכָל דְּבַשׁ לֹא תִקְטְרוּ מִמֶּנּוּ אֲשֶׁה לָהּ" המילה 'ממנו' מלמדת שלא תקטירו כל דבר שממנו הוקרב לה'.

איתמר המעלה מכולם על גבי הכבש: המעלה על גבי הכבש של המזבח את שיירי הקרבן (באחד מהמקרים הנ"ל), נחלקו רבי יוחנן ור' אלעזר האם עובר על הלאו, או שדוקא אם מקטיר אותם על המזבח עובר. והגמרא מבארת את השיטות.

ר' יוחנן אמר חייב, דתניא המזבח וכו': נאמר בפרשה שם "כִּי כָל שְׂאֵר וְכָל דְּבַשׁ לֹא תִקְטְרוּ מִמֶּנּוּ אֲשֶׁה לָהּ: קִרְבַּן רִאשִׁית תִּקְרִיבוּ אֹתָם לַה', וְאֵל הַמִּזְבֵּחַ לֹא יַעֲלוּ לְרִיחַ נִיחַח". מהפסוק הראשון ("לא תקטירו") אנו לומדים שאסור להעלות אותם למזבח, ומהפסוק השני ("ואל המזבח לא יעלו") אנו לומדים שאסור להעלות אותם אפילו לכבש. (רשב"א)

ור' אלעזר אמר פטור, מאי טעמא? דאמר קרא וכו': הפסוק מדבר על שאור ודבש ואומר "קִרְבַּן רִאשִׁית תִּקְרִיבוּ אֹתָם לַה', וְאֵל הַמִּזְבֵּחַ לֹא יַעֲלוּ", דוקא אותם אני אסור לך להעלות אפילו לכבש, אך לא את שאר שיירי הקרבנות, שהם אסורים רק בהעלאה למזבח.

השאור והדבש, הם שני הקרבנות הבאים ראשית. דהיינו 'השאור' הוא קרבן שתי הלחם, הבא ראשית לכל המנחות הקרבנות בשנת התבואה החדשה. ו'הדבש' הוא קרבן ביכורים, הבא ראשית לכל הפירות שצמחו בשנה הזו. הפסוק מלמד (מהמילה "אותם") שדוקא את שני הקרבנות הללו אסור להעלות אפילו לכבש.

ור' יוחנן האי "אותם" מאי עביד ליה? מה הוא ילמד מ"אותם"? התשובה - שאי אפשר להביא שתי הלחם בנדבה (אפילו לציבור). ככתוב בכרייתא הבאה.

יכול יהא יחיד מתנדב וכו': אולי יחיד יוכל להתנדב להביא שתי הלחם, והוא יקיים בזה את נדרו ככתוב "מוצא שפתיך תשמור ועשית"? על כך תלמוד לומר "קרבת ראשית תקריבו" מהמילה "תקריבו" בלשון רבים לומדים שרק ציבור יכול להביא שתי הלחם ולא יחיד.

יכול לא יהא יחיד מביא: אולי דוקא יחיד לא יכול להביא שתי הלחם בנדבה, כי לא מצאנו שהוא יכול להביא שתי הלחם בחובה. אבל ציבור שמביאים שתי הלחם בחובה, כן יוכלו להביא שתי הלחם גם בנדבה (והיינו ממעות שבקופות שנתרמו על ידי הציבור)? על כך תלמוד לומר "אותם" בשאור ודבש, ללמד שדוקא אותם ניתן להקריב ולא נדבה.

ומה יש לך להביא: ממשיכה הברייתא ומבארת - ומה יש לך להביא משאור ודבש בחובה? תשובה - שתי הלחם מן השאור הבאים חמץ. וביכורים מן 'הדבש', דהיינו תמרים ותאנים של ביכורים (כי האיסור להקריב דבש כולל בתוכו פירות מתוקים. רש"י עה"ת, ורבינו גרשום).

קושיא: ושתי הלחם לא יקריבו נדבה? והתניא אם נאמר כל שאור וכו': הברייתא שואלת - נאמר "כִּי כָּל שֶׂאֵר וְכָל דָּבֵשׁ לֹא תִקְטְרוּ. מִמֶּנּוּ אֲשֶׁה לֶה'". המילה "כל שאור" מלמדת שאסור להקריב אפילו חצי קומץ חמץ. ואם כן קשה מדוע צריך לכתוב גם "כל דבש" ללמד שאסור להקריב אפילו חצי קומץ דבש, והרי ניתן ללמוד זאת כבר משאור? ומאידך, לאחר שנאמר "כל דבש" ללמד על איסור להקטיר חצי קומץ דבש, מדוע נאמר "כל שאור" הרי ניתן ללמוד זאת מדבש?

ומשיכה - מפני שיש בשאור מה שאין בדבש, ויש בדבש מה שאין בשאור: בכל אחד מהם יש חומרא שאין בשני, ולכן אי אפשר ללמוד אחד מהשני. השאור 'הותר מכללו במקדש', דהיינו יש קרבן שמותר להקריב אותו למרות שהוא חמץ. מה שאין כן דבש חמור יותר, כי הוא 'לא הותר מכללו במקדש' דהיינו אין שום קרבן של דבש שהותר להקריבו. ולכן איננו יכולים ללמוד דבש משאור.

מאידך, דבש הותר בשיירי מנחות, דהיינו הותר לכהנים ללוש את שיירי המנחות בדבש. מה שאין כן 'שאור' שלא הותר לכהנים להחמיץ את שיירי המנחות. ולכן אי אפשר ללמוד שאור מדבש. עד כאן הברייתא.

מבארת הגמרא: שאור זהו מכללו במקדש מאי ניהו? לאו שתי הלחם דקרבה נדבה! לכאורה הקרבן שעליו מדברת הברייתא שמותר להקריבו חמץ הוא שתי הלחם. והרי לא יתכן לומר שמדובר על שתי הלחם הבאים חובה, כי לא מקריבים אותם כלל על המזבח. אלא בהכרח מדובר בשתי הלחם הבאים נדבה שמקריבים אותם. ועל כל פנים מוכח ששתי הלחם כן באים נדבה!

תירוץ: אמר רב עמרם - לא, ליקרב עמהם: לא מדובר על שתי הלחם עצמם, אלא על הכבשים הקרבים עימם. ומכיון שהכבשים הם חלק מהקרבת שתי הלחם, נחשב הדבר שה'שאור' הותר מכללו, כי יש קרבן של חמץ שקרב על המזבח. מה שאין כן דבש, אין שום קרבן הבא עם ביכורים. **קושיא: אי הכי בכורים נמיל דתנן הגוזלות שעל גבי הסלין היו עולות והסלים שבידם ניתנין לכהנים:** כתוב במשנה שמביאי הביכורים היו מביאים איתם עופות. את העופות שעל סלי הפירות היו מקריבים על המזבח כעולה, והסלים עם הפירות היו ניתנים לכהנים. ואם כן גם בביכורים יש קרבן הבא עימם! **תירוץ: הנהו לעטר בכורים הוא דאתו:** אין העופות חלק מהביכורים, אלא היו מביאים אותם רק כדי ליפות ולקשט את הביכורים.

*

בעי רמי בר חמא מרב חסדא: המעלה מבשר חטאת העוף על גבי המזבח האם הוא עובר על הלאו של "כל שממנו לאישים"? והיינו בגלל שחטאת העוף לא קרבה על המזבח (מלבד זריקת הדם), ואם כן אינו עובר על האיסור, כי אין חלק מהקרבת ש'ניתן לאישים' כדי לאסור את השיריים של הקרבן בהעלאתו.

או שהפסוק מתכוין לכל דבר ששמו 'קרבן' שאסור להעלותו, וכמו שכתוב בהמשך "קרבן ראשית" ללמד שכל קרבן אסור להעלותו. (ומה שהפסוק אומר 'כל שממנו לאישים', כי רוב ככל הקרבנות יש בהם חלק הניתן לאישים, ואפילו שיש קרבן מסוים שלא קרב כלל כגון חטאת העוף, בכל אופן גם הוא בכלל האיסור). ולכן גם חטאת העוף בכלל האיסור, כי גם היא נקראת קרבן.

אמר ליה - כל ששמו קרבן, והאי נמי שמו 'קרבן'.

כתנאי: הגמרא מציינת שבצדדי השאלה הזו נחלקו התנאים ר' אליעזר ורבי עקיבא. שאלה: **מאי בינייהו? תשובה:** **אמר רב חסדא בשר חטאת העוף איכא בינייהו:** האם המעלה אותו למזבח חייב כנ"ל.

רב אמר לוג שמן של מצורע איכא בינייהו: למרות שאין בו חלק שמקריבים אותו, גם הוא נקרא 'קרבן'. כפי שמוכח בכרייתא שאמר לוי. ואם כן גם בזה שייכת מחלוקתם האם המעלה אותו למזבח חייב או לא.

*

תנו רבנן 'שאור בל תקטירו': נאמר "כי כל שאר ... לא תקטירו" שאסור להקטיר קרבן מנחה של חמץ. אך אולי דוקא כולו אסור, ומניין לנו שאסור להקטיר אפילו מקצתו (להלן יתבאר מהו כולו ומהו מקצתו)? על כך תלמוד לומר "כל שאור". ועדיין מניין לנו שגם 'עירובו' אסור (כלומר כשהוא מעורב עם מצה)? על כך תלמוד לומר "כי כל שאור".

מבארת הגמרא: **מאי קאמר?** מהו 'כולו' ומהו 'מקצתו' של שאור?

אמר אביי: לא רק כזית אסור להקטיר, אלא אפילו 'מקצתו' כלומר רק חצי זית. ואפילו 'עירובו' כלומר שעירב בתוך מנחה אחרת של מצות את השאור, ופתת אותם לפתיתים ולא ניכר האיסור.

רבא אמר: לא רק קומץ שלם אסור להקטיר, אלא אפילו חצי קומץ. ואפילו 'עירובו' אסור כנ"ל.

במאי קא מיפלגי? אביי ורבא?

תשובה: **אביי סבר וכו':** מחלוקתם האם יש קמיצה פחות משני זיתים, וממילא האם יש איסור הקטרה על פחות מכזית. לדעת אביי יש קומץ פחות משני זיתים. ומכיון שהקומץ הוא כזית, אם כן נאסר להקטיר אפילו פחות מכזית (כגון חצי זית). לדעת רבא אין קמיצה פחות משני זיתים, ולכן אי אפשר לפרש את הפסוק על הקטרת חצי כזית, אלא על הקטרת חצי קומץ שהוא כזית שלם. כי רק כזית שלם נאסר בהקטרה ולא חצי זית.

*

איתמר המעלה משאור ומדבש על גבי המזבח: עירבב שאור ודבש ביחד והעלה אותם על המזבח. לדעת רבא מכיון שהוא עבר על ארבעה איסורים הוא לוקה ארבע מלקות. א. על הקטרת שאור. ב. על הקטרת דבש. ג. על הקטרת שאור מעורבב עם דבר אחר (כפי שלמדנו בכרייתא הנ"ל שהמערבב שאור עם מצה עובר על הלאו). ד. על הקטרת דבש מעורבב עם דבר אחר. (כי לומדים מהאות ו' של "וכל דבש", שהאיסור של "כי כל שאור" אפילו מעורבב, הולך גם על דבש מעורבב. תוס').

והיינו כי לדעת רבא לוקים על 'לאו שבכללות' - לאו הכולל את האופנים השונים שלו. כגון "כי כל שאור" הכולל גם את איסור הקטרת שאור לבדו וגם את איסור הקטרת שאור מעורבב עם דבר אחר. וכן "כל דבש" כולל את איסור הקטרת הדבש לבדו וגם את האיסור להקטירו מעורבב עם דבר אחר.

אבל לדעת אביי אין לוקין על לאו שבכללות. ונחלקו הדעות בהבנת דבריו; איכא דאמרי לא לוקה שתיים אבל לוקה פעם אחת. ולכן לוקה על שאור ועירובו פעם אחת, וכן לוקה על דבש ועירובו פעם אחת. איכא דאמרי לא לוקה כלל, מכיון שרק לאו המיוחד לדבר אחד לוקים עליו. כי המקור שיש מלקות על לאוין, הוא מלאו דחסימה כדלהלן.

לאו דחסימה: לאו של "לא תחסום שור בדישו". ממנו לומדים לכל הלאוים שהעובר עליהם מקבל מלקות, מכיון שנשמכה לו פרשת המלקות.

ואם כן מכיון שהלאו הזה מיוחד לדבר אחד, לומדים ממנו שרק על לאו המיוחד לדבר אחד כמותו, לוקים עליו, אבל לא לוקים על לאו שבכללות כלל.